

ІНДУКТИ МІСЬКИХ КАНЦЕЛЯРІЙ РУСЬКОГО ВОЄВОДСТВА XVI–XVII СТ. ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ПРОСОПОГРАФІЇ МІСЬКИХ ПИСАРІВ

Проаналізовано книги вписів міських канцелярій Руського воєводства XVI–XVII ст. як джерело до просопографії міських писарів, зокрема стосовно відомостей про їхні ім'я та прізвище, соціальне походження, освіту та кар'єру, родинне середовище, фінансовий стан. Дослідження здійснювалося на матеріалі архівних фондів магістратів Руського воєводства Центрального державного історичного архіву в м. Львові.

Ключові слова: Руське воєводство, індукт, міська канцелярія, писар, просопографія, палеографія.

Поряд із дослідженнями зовнішніх фізичних особливостей такого виду історичного джерела, як рукописні книги вписів, не менш важливим є аналіз інституту автора цих документів, а саме писаря. Комплексним науковим методом таких студій є просопографія. В європейській історіографії цим методом традиційно передбачається виявлення загальних характеристик певних історичних груп (соціальних чи професійних) (К. Верховен, Л. Стоун) [1, с. 410]; українські ж дослідники (Б. Петришак) через комплексний аналіз біограм писарів указують на можливість зробити висновок про їхній вплив на загальні процеси міського суспільства (поширення культурних впливів і писемності) [3, с. 1].

Просопографічне вивчення особи писаря є інтердисциплінарним і поєднує в собі методика генеалогії, демографії, психології, психолографії, ономастики, нумізматики та багатьох інших спеціальних історичних дисциплін. Отримані результати є важливими і використовуються в багатьох різнопрофільних дослідженнях, зокрема палеографічних. Для розуміння еволюції розвитку запозиченого латинського письма на українських теренах у ранньомодерний і модерний період необхідно добре орієнтуватися в тому, де навчалися писарі, якою мовою, за якими канцелярськими формулярами, їхній кар'єрний ріст і т. д. Часто вивчення текстів книг, які безпосередньо вели писарі, дає відповіді на ці запитання.

Ця стаття є частиною дисертаційної роботи з проблематики латинського письма в книгах вписів міських канцелярій Руського воєводства XVI–XVII ст. Її метою є демонстрація інформативності цих джерел для отримання просопографічних даних. Територіальні межі дослідження обмежуються містами земель і повітів Руського воєводства, джерельні матеріали з яких найповніше представлені у фондах Центрального державного історичного архіву України в м. Львові (далі ЦДАІЛ). Зокрема, йдеться про Бабичі, Броди, Дрогобич, Золочів, Лісько, Мостиська, Маркопіль, Рогатин, Самбір, Сянок, Яслиська та Ячмір.

Судоустрій Руського воєводства, принципи роботи міських канцелярій багато в чому були типовими для Польського Королівства, в більших містах якого було дві канцелярії, раецька та лавнича, в а менших – одна спільна, відповідно записи вїтївського, лавничого та раецького суду там вели в одній книзі [40, s. 9; 43, s. 149]. У проаналізованих містах Руського воєводства збірні книги були в канцелярії Мостиськ, Золочева, Бродів і Маркополя. Окремі книги для лавничо-вїтївського уряду вели писарі Бабичів, Рогатина, Самбора, Сянока, Ліська та Ячміра. Збереглись окремі раецькі книги канцелярії Дрогобича, Самбора, Теревовлі та Яслиська.

До середини XV ст. лаву та раду в Польщі обслуговував один писар, опісля ці два суди мали окремих нотарів. Проте це явище не стало правилом і часто залежало від обсягів канцелярської роботи і фінансової змоги міста утримувати двох писарів. Один і той само писар синхронно вів книги лави та ради Кракова в XVI ст. [43, s. 150–151]. Подібна ситуація, за результатами нашого дослідження, була й у канцелярії м. Бабичі. Становище писаря ради було відповідальнішим і привілейованішим, аніж писаря лави, оскільки рада вирішувала фінансовий стан міста, контактувала з королем стосовно надання нових привілеїв для міста, цехових статутів і т. д. [47, s. 153].

Міський писар (*notarius civitatus*) належав до найвищих міських урядовців, міської еліти і мав бути компетентним у різних галузях. Це вміння записувати і редагувати документи, знання латинської і польської мов, знання магдебурзького та польського земельного права [44, s. 290; 45, s. 53]. Писар був зобов'язаний брати участь у засіданнях міських судів, протоколювати їхні ухвали й облятовувати документи (тобто вписувати до актових книг документи, видані іншими установами чи приватними особами). Також він був відповідальним за ведення міської фінансової документації [45, s. 54], опікувався міським архівом тощо. Наближеність до урядів війта, ради та лави відкривала писареві доступ до найважливіших справ і таємниць міста й давала можливість кар'єрного росту [49, s. 171]. У деяких містах існувала посада підписка, помічника писаря (*vicenotarius*). Він

робив вписи до книг у той час, коли писар керував канцелярією [45, s. 58]. У проаналізованих книгах міських канцелярій Руського воєводства підписків не зафіксовано, тож детальніше на особливостях їхнього урядування зупинятися не будемо.

Писарський інститут з'являвся в місті разом із появою міської канцелярії після локаційного привілею [40, s. 9] і потребою у власній діловодчій системі. Писарями ставали переважно представники міщанського, рідше шляхетського стану [45, s. 86, 94]. У королівських містах писарів обирала міська рада, у приватних (шляхетських) – їх призначав власник або його помічники [49, s. 192]. У містах Люблінського воєводства писарів призначали та звільняли міщани, міське поспільство [49, s. 193]. Кандидати на посаду повинні були мати фахові та морально-етичні якості, про що, зокрема, зазначав юрист Бартоломей Гроїцький у своїх працях «*Artykuły prawa majdeburskiego, które zowią Speculum Saxonum...*» (1558 р.) і «*Porządek sądów i spraw miejskich prawa majdeburskiego...*» (1559 р.), а також скласти присягу перед міськими урядниками, цеховими майстрами та поспільством [46, s. 193]. Серед проаналізованих книг Руського воєводства відомі присяги лише декількох дрогобицьких писарів із середини XVI ст. [37, s. XXXV]. Згідно з королівським указом від 1566 р., кандидат на посаду писаря м. Казимежа під Краковом мав бути католиком і громадянином міста [43, s. 159].

У невеликих малозаможних містах працедавці часто не мали змоги гідно оплатити писарську працю випускникам Краківського чи закордонних університетів і для економії коштів міського бюджету на цю посаду влаштовували, крім ректорів парафіяльних шкіл, також і радників, лавників та інших міських посадовців, – випускників місцевих шкіл [46, s. 201; 48, s. 184]. А. Солтан вказує, що особи, які офіційно обіймали інші посади (тих же радників чи лавників), не підписувалися як нотарі [49, s. 184]. Це призводило до того, що в міських книгах поіменно відомі лише поодинокі писарі, бо абсолютна більшість записів зроблена неідентифікованими нотарями. Таке явище було характерним не лише для регіону Руського воєводства, але й для міст інших регіонів Польського Королівства. Наприклад, серед 25 писарів лавничої книги Старої Варшави за 1489–1517 рр. поіменно відомі лише троє [40, s. 13].

Ще одним варіантом було залучення до ведення записів у міських книгах публічних нотарів, як це було в Перемишлі на початку XVI ст. [45, s. 57]. В іншому випадку, теж економлячи на фахових університетських випускниках, міська влада утримувала постійних малоосвічених писарів, відповідно, за меншу платню. Винятком А. Бартошевіч вважає мале місто Шренськ, де міську книгу протягом 11 років вів один незмінний писар [40, s. 17], завдячуючи, як припускає дослідниця, своїм родинним зв'язкам із

власником міста [38, s. 78]. У книгах Нової Варшави існував інститут т. зв. «пригодних писарів», осіб, які володіли елементарними навичками письма й яких залучали для впису того чи іншого документа [48, s. 55]. Характерною для таких писарів була загальна невиробленість почерку і незграбність у письмі [48, s. 183]. Описані в дослідженнях А. Бартошевіч судові книги Нового Села із другої половини XV ст. добре ілюструють ситуацію, коли постійні писарі вправно володіли формуляром документів, латиною, системою брахіграфії та мали випрацьовану техніку письма, чого не можна було сказати про тимчасових писарів [39, s. 117]. У невеликих малозабезпечених містах якість письма була на рівень нижчою, ніж у великих. Обмежені фінанси дозволяли заплатити не дуже дорогому і не дуже доброму писареві. Хіба деколи вдавалося запросити дорогого писаря з сусіднього міста. Часто потреба в малих містах у такому писареві відпадала і через ведення меншої кількості писемної документації [47, s. 29].

Час урядування писарів у канцеляріях Руського воєводства становив, переважно, від 1 до 5 років (приблизно 65% усього писарського складу), або від 6 до 10 років (приблизно 15%). Схожа статистика на основі вивчення книг шляхетських магістратів Люблінського воєводства XV–XVIII ст. є в Я. Лосовського [46, s. 212]. Декілька писарів обіймали свої посади терміном від 11 до 20 років (наприклад, ліський писар Іван Ростецький в 1641–1652 рр. (11 років), чи невідомий міський писар Теревовлі з 1664 по 1684 рр. (20 років). Серед нотарів із ще більшим часом практики (від 20 до 30 років) відомі двоє: з 1659 р. до 1686 р. (27 років) тривала діяльність спочатку расцького писаря, згодом публічного нотаря папського призначення в Самборі Івана Венгриновича. З 1643 по 1672 р. (29 років) у Мостиськах урядовав Томас Кнапик. Значна частина писарів нотувала справи з перервами в рік-два, часом більше. В перерві, як вказує Я. Лосовський, «люди пера» виконували інші покладені на них функції [46, s. 213].

Під час дослідження текстів книг міських канцелярій удалось з'ясувати низку імен писарів, особливості їхньої освіти і деякі просопографічні деталі. Грунтовний аналіз біографій писарів і хронології їхнього урядування на прикладі расцької книги Дрогобича 1543–1563 рр. зробила Г. Полячкувна [37]. Є точні відомості про освіту двох писарів Дрогобича за період запису актів у книзі: Бенедикта Гербеста та Станіслава Коначевського. Перший був писарем від 21 вересня 1550 до 3 січня 1551 р. Нотарем Бенедикт став після отримання диплома бакалавра вільних наук Краківського університету в 1550 р., а згодом переїхав до Львова, де обійняв посаду ректора катедральної школи [37, s. LXXVII]. Історик церкви Л. Тимошенко називає його «одним із перших обсерваторів ситуації в православній церкві у сер. – II пол. XVI ст.», добре обізнаним у релігійних питаннях Руського воєводства [4, с. 99]. Г. Полячкувна вказує, що Бенедикт

міг, використовуючи вчений ступінь бакалавра, викладати і в парафіяльній дрогобицькій школі, як це робили інші писарі [37, s. LXXVII]. Станіслав Конашевський, який обіймав посаду писаря після Гербеста в 1559–1562 рр., теж був випускником Краківського університету [37, s. LXXVII]. Г. Полячкувна вважає, що Конашевський робив записи і під криптонімом S. K. протягом 1548–1549 рр. Хоча письмо в зазначених хронологічних рамках дещо різне, пояснити це можна тим, що Станіслав робив записи при своїй першій каденції як випускник парафіяльної школи, а при другій – як випускник Краківського університету. Хоча в університетських метриках його прізвища нема, та він міг навчатись у період 1542–1560 рр. – документи за цей період були знищені пожежею. На університетську освіту писаря в Кракові може вказувати використання ним латинізованих форм прізвищ, латинських наукових термінів, застосування регуляризованого, майже каліграфічного письма та великої кількості скорочень [37, s. 114].

Окрім них, на ім'я відомими є писар Станіслав (урядував із 1 серпня 1546 до 15 червня 1550 р.), Стефан, син Якова із Тумбарки (30 січня – 15 лютого 1551, 25 липня 1551 – 7 лютого 1552 р.), Павло (урядував із 30 грудня 1552 до 28 червня 1554 р.) та Микола Барнуз (28 лютого – 21 червня, 11 листопада – 9 грудня 1556 р.). Протягом своїх каденцій Стефан, син Якова, Павло та Микола Барнуз складали присяги на вірність радникам Дрогобича, з тексту яких виходило, що писарі були також бакалаврами місцевої школи [37, s. LXXXV]. Нотарем Павлом міг бути Павло, син Матвія з Дрогобича, що вступив до Краківського університету в 1529 р. [35, p. 248]. Серед решти невідомих писарів могли бути Симеон, син Франциска (студент університету з 1531 р.), і Андрій, син Якова (студент із 1555 р.) [35, p. 257; 36, p. 16].

У заголовку початку 1582 р. у раецькій книзі Самбора фіксується підпис писаря «Jacobus P[istricius] Calissien[is] c[ivitatis] eiusdem notarius». У 1587 р. [23, арк. 78] та 1592 р. [23, арк. 110 зв.] Якуб Пістріцій із Каліша згадується вже як писар м. Львова. Якщо цей Якуб отримав університетську освіту, то ним може бути Якуб, син Матвія з Каліша, що став студентом у 1561 р. [36, p. 39], або Якуб Егіді з Каліша (в 1569 р.) [36, p. 76]. У 1598 р. згадується Груско Іванкович, самбірський містянин і руський писар (notarius ruthenicus) [23, арк. 175 зв.]. У книзі зафіксовано три писарські руки, тож іще двома писарями могли бути самбірчани Себастьян, син Якова; Андрій, син Андрія; Симеон, син Георгія, або Матвій, син Альберта, – студенти Кракова в 1580-х роках [36, p. 132, 139, 152, 155].

У вписах магістратських книг Бродів знайдено згадки про писаря Марц(ч)іна Крашовського у 1589 р. [8, арк. 19]. Усього в книзі зафіксовано сім почерків, отож імена решти писарів залишаються невідомими.

Гірша ситуація з магістратськими книгами міст Теробовлі, Бабичів, Яслиськ та Мостиськ. За XVI ст. в них узагалі не виявлено записів про писарів чи їхніх підписів. Одне з пояснень цьому – фрагментарність збереженого комплексу записів, документальні та хронологічні лакуни.

Для XVII ст. характерним є збільшення кількості збережених книг вписів, що розширює джерельну базу для аналізу і дає більше інформації. В книзі уряду вїйта, ради та лави м. Мостиськ (1599–1634 pp.) неодноразово згадується міський писар Іван Чарнота (Ioannes Czarnota) разом зі своєю дружиною [14, арк. 7 зв.]. Вміщені також і записи, що стосуються писарів інших міст, зокрема Яна, писаря лонгерії Перемишля, що мав у Мостиськах ґрунти і рухоме майно разом із дружиною Урсолою [14, арк. 24 зв.–25], та Суського Андрія, перемишльського гродського писаря, що 1601 р. купив ґрунт у Мостиську [11, арк. 25 зв.–26]. Упродовж багатьох років (1645 р., 1646 р., 1647 р., 1655 р.) [15; арк. 49, 69, 94 зв.; 16, 10 зв.] у судових документах уміщено записи про мостиського писаря Томаса Кнапіка. 1647 р. він викупив ґрунти вдови Богдана Захаріаша Анни, а 1649 р., згідно з розпорядженням мостиського міщанина Шимона Бусковича, свого кума, призначений опікуном його дружини та дітей. Наступний відомий писар Мостиськ Микола (Миколай) Станіславський уперше бере участь у судовій справі та підписує її впис у 1676 р. [17, арк. 41–42]. Через десять років, у 1686 р., у вписах уперше згаданий «Famatus Dominus Ioannes Mrozowski, notarius Moscicensis» («Славетний пан Іван Мрозовський, писар Мостиський») [18, арк. 154, 155 зв.].

Небагато писарів, які зазначають свої імена в книгах магістрату Бабичів. У 1617 р. як міський писар впис підписав Іван Габрієлович [3, арк. 18 зв.]. Згодом, у 1629 р., зафіксовані, ймовірно, писарські ініціали M. S. [3, арк. 56]. Далі, аж у 1674 р., Лаврентій Вільчковіц іменує себе «notarius iuratus oppidi Babica» («судовий писар міста Бабичі»).

Декілька судових справ стосовно купівлі-продажу нерухомості пов'язані з писарем м. Броди Матвієм (1627 р.) [9, арк. 23, 54 зв.]. У 1628 р. один із вписів підписує судовий писар І. Святковський (?) (нерозбірливо, тест розмитий) [9, арк. 89]. Наступний відомий писар, Петро Вокальський, підписав обляту в 1632 р. [9, арк. 347 зв.].

У самбірських міських актах XVII ст. згаданий міський писар Станіслав Дудкович, зять львівського міського писаря Войцеха Зимницького. Станіслав навчався в Кракові, що засвідчує запис про його навчання від 1609 р. У 1628 р. Дудковича згадано як люблінського патриція та працівника люблінської канцелярії. У 1629 р. його обрали лавничим писарем у Самборі замість Андрія Зенткевича. Згодом, у 1633 р., Станіслав став рогатинським писарем і перебував на цій посаді до 1634 р. [2, с. 27].

У 1647–1648 рр. у судових вписах фігурує міський писар Самбора шляхтич Стефан Заборський [18, арк. 58, 257]. Лише раз у 1647 р. підписується Андрій Зентковіч(ч), писар Нового Самбора [21, арк. 103].

У 1659–1660 рр., на початку нового року, після переліку радників чи війта вказано ім'я Івана Венгриновича, раєцького писаря. 1660 р. нотар виголосив вітальну промову для короля з нагоди відвідин ним Самбора. Згодом, аж у 1680 р., у вписах він зазначений, як «писар винного складу і міста Самбора» [22, арк. 63]. У 1686 р. той же Венгринович записаний, як «*Sacra Auctoritate Apostolica Publicus Civitatus Samboriensis Notarius*», публічний писар папського призначення в м. Самборі [22, арк. 550]. Таким чином, на документальному рівні можна простежити доволі тривалу (27 років) писарську діяльність Івана Венгриновича в різних міських установах. Перед Венгриновичем титул «писаря Апостольської столиці» мав інший публічний нотар, Стефан Стражиц, що так записаний уперше в 1683 р. [22, арк. 269]. Венгринович і Стражиц як публічні нотарі згадуються в 1668 р. в альбомі студентів Замойської академії [34, s. 249–250].

У 1607–1618 рр. писарем Ліська був Георгій (Юрій) Руціус (Roicius). У 1635 р. писарем став Іван Гристерович із Кросна, бакалавр мистецтв і філософії, що навчався в Краківському університеті протягом 1631–1634 рр. У 1638 р. писарем був Петро Олександр, у 1641–1653 р. – Іван Ростецький, а в 1696 р. – Микола Варшавський [41, s. 206]. Про Ростецького є згадки у вписах до міських книг 1642 р., 1645 р. та інших років [33, 13 зв., 18, 67]. Часто його ім'я написано після переліку міських урядовців на початку нового року або перед заголовками справ.

У книгах вписів міської канцелярії Золочева є лише згадки про провентового писаря Мартина Скалку за 1669 р. [31, арк. 5].

Великою кількістю записів про писарів відзначаються міські книги канцелярії Маркополя. Першим документально засвідченим писарем (1683, 1684 рр.) був Матвій Віжбіцький, який по-різному підписував кожну свою записану справу «*Mathias Wirzbicki, pisarz markopolski na ten czas*», «*idem ut supra przez pisarza Mathiasa Wirzbickiego*» [13, 2 зв., 4]. Періодично в текстах вписів є вказівка війта, що громада (поспільство) Маркополя має виділити писареві будинок (халупу) для мешкання і город (грунт) для पोживи. Так само постійно підписував свої вписи наступник Матвія, Адам Карпінський, який у 1690-х роках підписувався або «*Adam pisarz*», або «*Adam Karpinski pisarz*» [13, 7 зв., 8 зв.]. Останнім відомим у кінці XVII ст. писарем був Степан Колажинський [13, 12зв.].

У книзі міської канцелярії Рогатина указаний лише один міський писар – Захаріашевич Стефан, який у 1690 р. іменується і лавником, і присяжним писарем [19, арк. 265]. У 1688 р. указується львівський земський писар Зебровський, який був державцею міста [19, арк. 41, 76].

Серед аналізованих книг вписів не виявлено зазначених писарів уряду ради Бабичів (1616–1699 рр. [5]), міської канцелярії Бродів (1682–1689 рр.) [11], уряду ради та ландвійта м. Тереховлі (1631, 1634, 1637–1672, 1679 рр.) [27], (1680–1699 рр.) [28], уряду війта м. Золочева (1671–1683 рр.) [32], уряду війта і лави м. Сянока (1685–1697 рр.) [25], уряду війта м. Ячміра (1690–1699 рр.) [30]. Із досліджень А. Фастнахта відомо про сяноцьких писарів першої половини XVII ст. Із 1628 р. відомо про існування інституту окремого раєцького писаря. В 1634 р. присяжний писар Сянока Ян Габріелович на прохання міської ради склав для гродського сяноцького суду реєстр будинків, знищених під час набігів турецько-татарських військ. Із 1638 р. відомий присяжний писар Бартоломей із Дуклі [42, s. 56–57].

У підсумку можна зазначити, що тексти книг вписів можуть стати цінним джерелом для побудови біограм писарів. Передусім на їх основі ідентифіковано імена писарів та тривалість кар'єри, деколи етнічне та соціальне походження. Фіксується участь писарів у судових процесах та майнових, зокрема купівлі-продажу землі. Дані про освіту переважно зосереджені в альбомах студентів і в книгах відсутні. Вдалось визначити навчання писарів у Краківській та Замойській академіях, прослідкувати перехід писаря на урядування з одного міста в інше. У багатьох книгах не вдалось визначити жодного писаря через фрагментарність збереженого комплексу записів, документальні та хронологічні лакуни. Отримані просопографічні дані про писарів є вартісним матеріалом для проведення комплексного палеографічного аналізу індиктів міських канцелярій Руського воєводства XVI–XVII ст.

Список використаних джерел

1. Новак В. Проблема висвітлення купецтва м. Києва у музейній експозиції // Науковий вісник Національного музею історії України : зб. наук. пр. Вип. 2 / відп. ред. Б. К. Патриляк. – К. : Левада, 2017. – С. 410.
2. Петришак Б. «Лицар пера і каламаря» – писар міста Львова Войцех Зимницький (1583–1639 рр.) / Львів. відділення ІУАД ім. М. С. Грушевського НАН України, ЦДІА України, м. Львів. – Львів, 2011. – 208 с.
3. Вона ж. Міські писарі Львова II пол. XIV–XVI ст.: просопографічне дослідження : автореф. дис. ... канд. іст. наук: спец. 07.00.06 «Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни» / Мін-во освіти і науки України, Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Львів, 2010. – С. 1.
4. Тимошенко Л. Криза церковного життя Київської православної митрополії наприкінці XVI ст.: інтерпретації істориків і свідчення джерел // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Т. XI–XII. – 2008. – С. 96–116.
5. ЦДІА України, м. Львів, ф. 21 (магістрат м. Бабичі), оп. 1, спр. 1 (книга уряду ради м. Бабичі, 1616–1777 рр.), 53 арк.

6. Там само, спр. 2 (книга уряду лави та війта м. Бабичі (1613–1725 рр.), 168 арк.
7. Там само, спр. 5 (фрагменти актових книг війтівського уряду м. Бабичі (1525, 1557, 1587, 1589 рр.), 13 арк.
8. Там само, ф. 24 (магістрат м. Броди), оп. 1, спр. 1 (книга війта, ради і лави м. Броди, 1588–1601 рр.), 113 арк.
9. Там само, спр. 2 (книга війта, ради та лави м. Броди (1626–1633 рр.), 447 арк.
10. Там само, спр. 11 (книга війта м. Броди, 1659–1660 рр.), 191 арк.
11. Там само, спр. 22 (книга війта м. Броди, 1682–1689 рр.), 235 арк.
12. Там само, ф. 29 (магістрат м. Дрогобич), оп. 1, спр. 6 (книга уряду ради м. Дрогобича, 1543–1563 рр.), 212 с.
13. Там само, ф. 34 (магістрат м. Маркополь), оп. 1, спр. 1 (книга уряду війта, ради та лави м. Маркополь (1683–1841 рр.), 125 арк.
14. Там само, ф. 35 (магістрат м. Мостиська), оп. 1, спр. 1 (книга уряду війта, ради та лави м. Мостиська, 1599–1634 рр.), 303 арк.
15. Там само, спр. 2 (книга уряду війта, ради та лави м. Мостиська, 1643–1653 рр.), 259 арк.
16. Там само, спр. 3 (книга уряду війта, ради та лави м. Мостиська, 1654–1672 рр.), 318 арк.
17. Там само, спр. 4 (книга уряду війта, ради та лави м. Мостиська, 1661–1681 рр.), 178 арк.
18. Там само, спр. 6 (книга уряду війта, ради та лави м. Мостиська, 1678–1693 рр.), 234 арк.
19. Там само, ф. 42 (магістрат м. Рогатин), оп. 1, спр. 1 (книга уряду війта та лави м. Рогатин, 1688–1692 рр.), 573 с.
20. Там само, ф. 43 (магістрат м. Самбір), оп. 1, спр. 104 (книга уряду війта та лави м. Самбора, 1629–1630 рр.), 289 с.
21. Там само, спр. 105 (книга уряду війта та лави м. Самбір, 1647–1650 рр.), 483 с.
22. Там само, спр. 106 (книга уряду війта та лави м. Самбір, 1680–1691 рр.), 916 с.
23. Там само, спр. 151 (книга уряду ради м. Самбір, 1582–1600 рр.), 222 арк.
24. Там само, спр. 152 (книга ради м. Самбір, 1659–1660 рр.), 458 с.
25. Там само, ф. 44 (магістрат м. Сянок), оп. 1, спр. 1 (книга уряду війта та лави м. Сянок, 1685–1697 рр.), 554 с.
26. Там само, ф. 47 (магістрат м. Тереховля), оп. 1, спр. 1 (фрагменти книги уряду ради м. Тереховля (1563, 1566–1571, 1573–1580 рр.), 83 арк.
27. Там само, спр. 2 (книга уряду ради та ландвійта м. Тереховля (1631, 1634, 1637–1672, 1679 рр.), 293 арк.
28. Там само, спр. 3 (книга уряду ради та ландвійта м. Тереховля, 1680–1708, 1725, 1730–1735 рр.), 267 арк.
29. Там само, ф. 50 (магістрат м. Яслиська), оп. 1, спр. 1 (книга уряду ради м. Яслиська (1544–1594 рр.), 60 арк.
30. Там само, ф. 51 (магістрат м. Ячмір), оп. 1, спр. 1 (книга уряду війта м. Ячмір, 1690–1760 рр.), 126 арк.

-
31. Там само, ф. 70 (магістрат м. Золочів), оп. 1, спр. 2 (книга уряду бургомістра, війта, ради та лави м. Золочів, 1668–1670 pp.), 66 арк.
32. Там само, спр. 4 (книга уряду війта, 1671–1683 pp.), 264 арк.
33. Там само, ф. 84 (магістрат м. Лісько), оп. 1, спр. 1 (книга уряду війта та лави м. Лісько, 1641–1652 pp.), 124 арк.
34. Album studentów Akademii Zamojskiej 1595–1781 / oprac. Henryk Gmitek. – Warszawa : IHN PAN, 1994. – 604 s.
35. Album studiosorum universitatis Cracoviensis. – Cracoviae : Typis et impensis universitatis Jagellonicae, 1892. – T. II (ab anno 1490 da annum 1551).
36. Album studiosorum universitatis Cracoviensis. – Cracoviae : Typis et impensis universitatis Jagellonicae, 1896. – T. III, fasc. I. (ab anno 1551 da annum 1589).
37. Polaczkówna H. Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563 / Helena Polaczkówna. – Lwów : Pierwsza Związkowa drukarnia, 1936. – 156 [3] s.
38. Bartoszewicz A. Księga radziecka szeńska z lat 1525–1536 / Agnieszka Bartoszewicz // Rocznik Mazowiecki. – 2001. – № 13. – S. 69–78.
39. Bartoszewicz A. Księgi sądowe Nowej Wsi (Łobzowskiej) z drugiej połowy XV wieku / Agnieszka Bartoszewicz // Studia Źródłoznawcze = Commentationes. – 2001. – T. 39. – S. 115–131.
40. Bartoszewicz A. Piśmienność mieszczańska na późnośredniowiecznym Mazowszu. Problemy i perspektywy badawcze / Agnieszka Bartoszewicz // Rocznik Mazowiecki. – 2010. – T. 22. – S. 9–26.
41. Fastnach A. Dzieje Leska do 1772 roku / Adam Fastnacht. – Rzeszów : Krajowa Agencja Wydawnicza, 1988. – 360 s.
42. Fastnach A. Sanok. Materiały do dziejów miasta do XVII wieku. T. 1 / Adam Fastnacht. – Brzozów : Muzeum Regionalne PTTK im. Adama Fastnacha, 1990. – 99 [5] s.
43. Friedberg M. Kancelaria miasta Kazimierza pod Krakowem 1335–1802 / M. Friedberg // Archeion. – 1962. – T. 36. – S. 137–170.
44. Friedberg M. Kancelaria miasta Krakowa do połowy XVIII wieku / M. Friedberg // Archeion. – 1955. – T. 24. – S. 277–304.
45. Łosowska A. Pennae investivi Praemisliae. Notariusze kancelarii kościelnych, pisarze sądów oraz urzędów świeckich w XV i na początku XVI wieku / Anna Łosowska. – Przemysł : Archiwum Państwowe w Przemysłu, 2011. – 397 s.
46. Łosowski J. Kancelarie miast szlacheckich wojewódstwa Lubelskiego od XV do XVIII w. / Janusz Łosowski. – Lublin : Antoni Dudek, 1997. – 275 s.
47. Radtke I. Błażej Winkler – pisarz i kronikarz miasta Poznania w XVI wieku (1529–1569) / I. Radtke // Archeion. – 1962. – T. 38. – S. 153–172.
48. Sołtan A. Pisarze miasta Nowej Warszawy w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII w. / A. Sołtan // Rocznik Warszawski. – Warszawa, 1995. – T. 25. – S. 181–187.
49. Sołtan A. Pisarze miejscy Starej Warszawy od XV do 1 połowy XVII wieku. Pochodzenie – wykształcenie – kariery / A. Sołtan // Rocznik Warszawski. – 2008. – T. 36. – S. 171–194.

References

1. Novak, V. (2017). Problema vysvitlennia kupetstva m. Kyieva u muzeinii ek-spozytsii [The problem of illumination of the Kiev merchants in the museum exposition]. In *Naukovyi visnyk Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy* [Scientific Herald of the National Museum of History of Ukraine] (B. K. Patryliak, Ed., Is. 2). Kyiv: Levada. [In Ukrainian].
2. Petryshak, B. (2011). *“Lytsar pera i kalamaria” – pysar mista Lvova Voitsekh Zymnytskyi (1583–1639 rr.)* [“Knight of a pen and an inkpot” – a scribe of the town of Lviv Wojciech Zimnycky (1583–1639)]. Lviv. [In Ukrainian].
3. Petryshak, B. (2010). *Miski pysari Lvova II pol. XIV–XVI st.: prosopohrafichne doslidzhennia* [Town clerks of Lviv of the 2nd half of the 14th–16th centuries: prosopographical research] (Extended abstract of PhD dissertation). (P. 1). Ministry of Education and Science of Ukraine, I. Franko Lviv National University. Lviv. [In Ukrainian].
4. Tymoshenko, L. (2008). Kryza tserkovnoho zhyttia Kyivskoi pravoslavnoi mytropolii naprykintsy XVI st.: interpretatsii istorykiv i svidchennia dzherel [The crisis of the Church life of the Kyiv Orthodox Metropolitanate at the end of the 16th century: interpretations of historians and evidence of sources]. In *Drohobyttskyi kraieznavchyi zbirnyk* [Drohobych Local History Collection], Vols. 11–12, pp. 96–116. [In Ukrainian].
5. Knyha uriadu rady m. Babychi, 1616–1777 rr. [The book of the government of Babychi town, 1616–1777]. Mahistrat m. Babychi [Magistrate of Babychi town]. (Fond 21, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
6. Knyha uriadu lavy ta viita m. Babychi (1613–1725 rr.) [The book of the government of Bench and Viit of Babychi town (1613–1725)]. Mahistrat m. Babychi [Magistrate of Babychi town]. (Fond 21, Inventory 1, Unit 2). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
7. Frahmenty aktovykh knyh viitivskoho uriadu m. Babychi (1525, 1557, 1587, 1589) rr. [Fragments of registers of the Reeve Governorate of Babychi town (1525, 1557, 1587, 1589)]. Mahistrat m. Babychi [Magistrate of Babychi town]. (Fond 21, Inventory 1, Unit 5). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
8. Knyha viita, rady i lavy m. Brody, 1588–1601 rr. [The book of Reeve, Council and Bench of Brody town, 1588–1601]. Mahistrat m. Brody [Magistrate of Brody town]. (Fond 24, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
9. Knyha viita, rady i lavy m. Brody (1626–1633 rr.). [The book of Reeve, Council and Bench of Brody town (1626–1633)]. Mahistrat m. Brody [Magistrate of Brody town]. (Fond 24, Inventory 1, Unit 2). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
10. Knyha viita m. Brody, 1659–1660 rr. [The book of Reeve of Brody town, 1659–1660]. Mahistrat m. Brody [Magistrate of Brody town]. (Fond 24, Inventory 1, Unit 11). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

-
11. Knyha viita m. Brody, 1682–1689 [The book of Reeve of Brody town, 1682–1689]. Mahistrat m. Brody [Magistrate of Brody town]. (Fond 24, Inventory 1, Unit 22). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  12. Knyha uriadu rady m. Drohobych, 1543–1563 rr. [The book of government of Drohobych town, 1543–1563]. Mahistrat m. Drohobych [Magistrate of Drohobych town]. (Fond 29, Inventory 1, Unit 6). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  13. Knyha uriadu viita, rady ta lavy m. Markopol (1683–1841 rr.) [The book of Reeve, Council and Bench of Markopol town (1683–1841)]. Mahistrat m. Markopol [Magistrate of Markopol town]. (Fond 34, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  14. Knyha uriadu viita, rady ta lavy m. Mostyska, 1599–1634 rr. [The book of Reeve, Council and Bench of Mostysk town, 1599–1634]. Mahistrat m. Mostyska [Magistrate of Mostysk town]. (Fond 35, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  15. Knyha uriadu viita, rady ta lavy m. Mostyska, 1643–1653 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Mostysk town, 1643–1653]. Mahistrat m. Mostyska [Magistrate of Mostysk town]. (Fond 35, Inventory 1, Unit 2). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  16. Knyha uriadu viita, rady ta lavy m. Mostyska, 1654–1672 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Mostysk town, 1654–1672]. Mahistrat m. Mostyska [Magistrate of Mostysk town]. (Fond 35, Inventory 1, Unit 3). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  17. Knyha uriadu viita, rady ta lavy m. Mostyska, 1661–1681 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Mostysk town, 1661–1681]. Mahistrat m. Mostyska [Magistrate of Mostysk town]. (Fond 35, Inventory 1, Unit 4). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  18. Knyha uriadu viita, rady ta lavy m. Mostyska, 1678–1693 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Mostyska, 1678–1693]. Mahistrat m. Mostyska [Magistrate of Mostysk town]. (Fond 35, Inventory 1, Unit 6). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  19. Knyha uriadu viita ta lavy m. Rohatyn, 1688–1692 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Rohatyn, 1688–1692]. Mahistrat m. Rohatyn [Magistrate of Rohatyn town]. (Fond 42, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  20. Knyha uriadu viita ta lavy m. Sambir, 1629–1630 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Sambir town, 1629–1630]. Mahistrat m. Sambir [Magistrate of Sambir town]. (Fond 43, Inventory 1, Unit 104). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
  21. Knyha uriadu viita ta lavy m. Sambir, 1647–1650 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Sambir town, 1647–1650]. Mahistrat m. Sambir [Magistrate of Sambir town]. (Fond 43, Inventory 1, Unit 105). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

22. Knyha uriadu viita ta lavy m. Sambir, 1680–1691 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Sambir town, 1680–1691]. Mahistrat m. Sambir [Magistrate of Sambir town]. (Fond 43, Inventory 1, Unit 106). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

23. Knyha uriadu viita ta lavy m. Sambir, 1582–1600 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Sambir town, 1582–1600]. Mahistrat m. Sambir [Magistrate of Sambir town]. (Fond 43, Inventory 1, Unit 151). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

24. Knyha uriadu viita ta lavy m. Sambir, 1659–1660 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Sambir town, 1659–1660]. Mahistrat m. Sambir [Magistrate of Sambir town]. (Fond 43, Inventory 1, Unit 152). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

25. Knyha uriadu viita ta lavy m. Sianok, 1685–1697 rr. [The Book of Reeve, Council and Bench of Sianok town, 1685–1697]. Mahistrat m. Sianok [Magistrate of Sianok town]. (Fond 44, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

26. Frahmenty knyhy uriadu rady m. Terebovlia (1563, 1566–1571, 1573–1580 rr.). [Fragments of the book of Council government of Terebovlia town (1563, 1566–1571, 1573–1580)]. Mahistrat m. Terebovlia [Magistrate of Terebovlia town]. (Fond 47, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

27. Frahmenty knyhy uriadu rady m. Terebovlia (1631, 1634, 1637–1672, 1679 rr.). [Fragments of the book of Council and Reeve government of Terebovlia town (1631, 1634, 1637–1672, 1679)]. Mahistrat m. Terebovlia [Magistrate of Terebovlia town]. (Fond 47, Inventory 1, Unit 2). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

28. Frahmenty knyhy uriadu rady m. Terebovlia (1680–1708, 1725, 1730–1735 rr.). [Fragments of the book of Council government of Terebovlia town (1680–1708, 1725, 1730–1735)]. Mahistrat m. Terebovlia [Magistrate of Terebovlia town]. (Fond 47, Inventory 1, Unit 3). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

29. Knyha uriadu rady m. Yaslyska (1544–1594 rr.). [The book of Council government of Yaslyska town (1544–1594)]. Mahistrat m. Yaslyska [Magistrate of Yaslyska town]. (Fond 50, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

30. Knyha uriadu viita m. Yachmira, 1690–1760 rr. [The book of Reeve government of Yachmir town, 1690–1760]. Mahistrat m. Yachmir [Magistrate of Yachmir town]. (Fond 51, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

31. Knyha uriadu burhomistra, viita, rady ta lavy m. Zolochiv, 1668–1670 rr. [The book of Burgomaster, Reeve, Council and Bench government of Zolochiv town, 1668–1670]. Mahistrat m. Zolochiv [Magistrate of Zolochiv town]. (Fond 70, Inventory 1, Unit 2). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

32. Knyha uriadu viita, 1671–1683 rr. [The book of Reeve government, 1671–1683]. Mahistrat m. Zolochiv [Magistrate of Zolochiv town]. (Fond 70, Inventory 1, Unit 4). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].

33. Knyha uriadu viita ta lavy m. Lisko, 1641–1652 rr. [The book of Reeve and Bench government of Lisko town, 1641–1652]. Mahistrat m. Lisko [Magistrate of Lisko town]. (Fond 84, Inventory 1, Unit 1). Central State Historical Archive of Ukraine, Lviv, Ukraine. [In Ukrainian].
34. Gmiterek, H. (Comp.). (1994). *Album studentów Akademii Zamojskiej 1595–1781*. Warszawa: IHN PAN. [In Polish].
35. *Album studiosorum universitatis Cracoviensis: Vol. 2. Ab anno 1490 da annum 1551*. (1892). Cracoviae: Typis et impensis universitatis Jagellonicae. [In Polish].
36. *Album studiosorum universitatis Cracoviensis: T. 3, fasc. 1. Ab anno 1551 da annum 1589*. (1896). Cracoviae: Typis et impensis universitatis Jagellonicae. [In Polish].
37. Polackówna, H. (1936). *Księga radziecka miasta Drohobycza 1542–1563*. Lviv: Pierwsza Związkowa drukarnia. [In Polish].
38. Bartoszewicz, A. (2001). Księga radziecka szreńska z lat 1525–1536. In *Rocznik Mazowiecki*, No. 13, pp. 69–78. [In Polish].
39. Bartoszewicz, A. (2001). Księgi sądowe Nowej Wsi (Łobzowskiej) z drugiej połowy XV wieku. In *Studia Źródloznawcze = Commentationes*, T. 39, pp. 115–131. [In Polish].
40. Bartoszewicz, A. (2010). Piśmienność mieszczańska na późnośredniowiecznym Mazowszu. Problemy i perspektywy badawcze. In *Rocznik Mazowiecki*, T. 22, pp. 9–26. [In Polish].
41. Fastnach, A. (1988). *Dzieje Leska do 1772 roku*. Rzeszów: Krajowa Agencja Wydawnicza. [In Polish].
42. Fastnach, A. (1990). *Sanok. Materiały do dziejów miasta do XVII wieku* (T. 1). Brzozów: Muzeum Regionalne PTTK im. Adama Fastnachta. [In Polish].
43. Friedberg, M. (1962). Kancelaria miasta Kazimierza pod Krakowem 1335–1802. In *Archeion*, T. 36, pp. 137–170. [In Polish].
44. Friedberg, M. (1955). Kancelaria miasta Krakowa do połowy XVIII wieku. In *Archeion*, T. 24, pp. 277–304. [In Polish].
45. Łosowska, A. (2011). *Pennae investivi Praemisliae. Notariusze kancelarii kościelnych, pisarze sądów oraz urzędów świeckich w XV i na początku XVI wieku*. Przemyśl: Archiwum Państwowe w Przemyślu. [In Polish].
46. Łosowski, J. (1997). *Kancelarie miast szlacheckich wojewódstwa Lubelskiego od XV do XVIII w.* Lublin: Antoni Dudek. [In Polish].
47. Radtke, I. (1962). Błażej Winkler – pisarz i kronikarz miasta Poznania w XVI wieku (1529–1569). In *Archeion*, T. 38, pp. 153–172. [In Polish].
48. Sołtan, A. (1995). Pisarze miasta Nowej Warszawy w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII w. In *Rocznik Warszawski*, T. 25, pp. 181–187. [In Polish].
49. Sołtan, A. (2008). Pisarze miejsca Starej Warszawy od XV do 1 połowy XVII wieku. Pochodzenie – wykształcenie – kariery. In *Rocznik Warszawski*, T. 36, pp. 171–194. [In Polish].

Barabash Taras Mstyslavovych*Central State Historical Archive of Ukraine in Lviv***Registers of town offices of the Russian Voivodeship of the 16th–17th centuries as a source for the prosopography of urban scribes.**

The paper analyzes registers of town offices of the Russian Voivodeship of the 16th–17th centuries as a source for the prosopography of urban scribes. First of all, based on the registers we managed to identify scribes' names and term of their career, sometimes also ethnical and social origin. They contain data on scribes' participation in court trials and property deals, in particular, in those concerning land purchase and sale. The data on education primarily is concentrated in albums of students, and is absent in the registers. We managed to trace scribes' study in Krakiv and Zamoistia academies, and also trace the scribes' transfers from one governmental post to the other. The study was conducted on the basis of archival fonds of magistrates of the Russian Voivodeship, deposited in the Central State Historical Archive in Lviv. The obtained data on scribes is an auxiliary material for conducting a complex analysis of registers writing.

Key words: scribe, town office, prosopography, palaeography, Russian Voivodeship.

Барабаш Тарас Мстиславович*Центральный государственный исторический архив Украины, г. Львов***Индукты городских канцелярий Руского воеводства XVI–XVII вв. как источник к просопографии городских писцов.**

В статье анализируются актовые книги городских канцелярий Руского воеводства XVI–XVII вв. как источник к просопографии городских писцов. Прежде всего, на их основе нам удалось идентифицировать имена писцов и продолжительность их карьеры, иногда этническое и социальное происхождение. В них фиксируется участие писцов в судебных процессах и имущественных, в частности купли-продажи земли. Данные об образовании преимущественно сосредоточены в альбомах студентов, а в актовых книгах отсутствуют. Удалось определить обучение писарей в Краковской и Замойской академиях, проследить переход писаря с одного правительственного места на другое. Исследование проведено на материале архивных фондов магистратов Руского воеводства, хранящихся в Центральном государственном историческом архиве, г. Львов. Полученные данные о писцах являются вспомогательным материалом для проведения комплексного анализа письма актовых книг.

Ключевые слова: писец, городская канцелярия, просопография, палеография, Руское воеводство.